

E. SILVET

**Kuidas valitakse
Eesti NSV rajoonide (linnade)
rahvakohtud**

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1960

E. SILVET

Kuidas valitakse
Eesti NSV rajoonide (linnade)
rahvakohtud

(Valimiste kord küsimustes ja vastustes)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1960

I

VALIMISSÜSTEEM

Küsimus: Missuguste Eesti NSV seadusandlike aktidega reguleeritakse Eesti NSV rajoonide (linnade) rahvakohtute valimiste korda?

Vastus: Eesti NSV rajoonide (linnade) rahvakohtute valimiste korra põhialused on kehtestatud «Eesti NSV Konstitutsiooniga». Eelkõige peab märkima «Eesti NSV Konstitutsiooni» 81. paragrahvi, kus määratakse kindlaks, missuguse süsteemi järgi toimuvad rahvakohtunike ja rahvakohtute rahvakaasistujate valimised. Konstitutsiooni sellele paragrahvile andis Eesti NSV Ülemnõukogu 5. koosseisu 1. istungjärk 24. aprillil 1959 uue sõnastuse ning muutis seega tunduvalt rahvakohtute valimiste korda. Seda korda vaatleme allpool lähemalt.

Eesti NSV rajoonide (linnade) rahvakohtute valimiste korda käsitleb ka Eesti NSV Ülemnõukogu 5. koosseisu 3. istungjärgul 19. augustil 1960 vastuvõetud «Eesti NSV kohtukorralduse seadus».

Üksikasjaliselt aga reguleerib rahvakohtute valimiste korda Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 24. oktoobri 1960. aasta seadlusega kinnitatud «Eesti NSV rajoonide (linnade) rahvakohtute valimiste määrustik».

Küsimus: Missuguse süsteemi kohaselt valitakse Eesti NSV rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunikke?

Vastus: «Eesti NSV Konstitutsiooni» 81. paragrahvis on öeldud: «Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunikud valitakse rajooni (linna) kodanike poolt üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel viieks aastaks.»

Võrreldes enne 1959. aastat kehtinud korraga, on siin muudatuseks see, et rahvakohtunikud valitakse nüüd

viieks aastaks (enne valiti kolmeks aastaks). Rahvakohtunike volituste viieaastase tähtaja kehtestamine ühtlustas kõigi kohtunike volituste tähtaja (näiteks valiti Eesti NSV Ülemkohtu liikmed juba varem viieks aastaks). Samuti aitab see rahvakohtunikel rahvakohtu tegevuspiirkonna tingimusi paremini tundma õppida, aitab kaasa kohtupraktika stabiliseerimisele ja kogu kohtutegevuse parandamisele.

Küsimus: Missuguse süsteemi kohaselt valitakse rahvakohtute rahvakaasistujaid?

Vastus: «Eesti NSV Konstitutsiooni» 81. paragrahvis on öeldud: «Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakaasistujad valitakse kaheks aastaks tööliste, teenistujate ja talupoegade üldkoosolekutel nende töö- või elukoha järgi ning sõjaväelaste üldkoosolekutel väeosade järgi.»

Võrreldes enne 1959. aastat kehtinud valimiste korraga on siin muudatuseks see, et rahvakaasistujad valitakse nüüd kaheks aastaks (enne valiti kolmeks aastaks), ning see, et nad valitakse töötajate üldkoosolekutel. Rahvakaasistujate volituste aja lühendamine ning nende valimine vahetult töötajate üldkoosolekutel võimaldab õigusemõistmisele ning koos sellega ka riigivalitsemisele kaasa tõmmata veelgi laiemaid töötajate hulki.

Küsimus: Keda võib valida rahvakohtunikuks ja rahvakaasistujaks?

Vastus: «Eesti NSV kohtukorralduse seaduse» 16. paragrahvi kohaselt võib rahvakohtunikuks ja rahvakaasistujaks valida iga NSV Liidu kodaniku, kes on saanud valimiste päevaks 25 aastaseks.

Küsimus: Kas teiste liiduvabariikide kodanikel on õigus osa võtta Eesti NSV rahvakohtute valimistest?

Vastus: Vastavalt «Eesti NSV Konstitutsiooni» 18. paragrahvile on kõigi teiste liiduvabariikide kodanikel Eesti NSV territooriumil samasugused õigused kui Eesti NSV kodanikel. Järelikult on teiste liiduvabariikide kodanikel Eesti NSV territooriumil õigus valida rahvakohtuid ja olla valitav rahvakohtunikuks või rahvakaasistujaks võrdselt Eesti NSV kodanikega. Samasugused õigused on ka Eesti NSV kodanikel teiste liiduvabariikide territooriumil.

Kõik need Eesti NSV kodanike õigused, millest räägivad «Eesti NSV Konstitutsioon», «Eesti NSV kohtukorralduse seadus» ja «Eesti NSV rajoonide (linnade) rahva-

kohtute valimiste määrustik», laienevad automaatselt ka teiste liiduvabariikide kodanikele.

Küsimus: Kes kannab valimistega seoses olevad kulud?

Vastus: Rajoonide (linnade) rahvakohtute valimised toimuvad riigi kulul.

II

VALIJATE NIMEKIRJAD RAJONIDE (LINNADE) RAHVAKOHTUTE RAHVAKOHTUNIKE VALIMISTEL

Küsimus: Mida kujutavad endast valijate nimekirjad?

Vastus: Valijate nimekiri on dokument, kus fikseeritakse valija valimisõigus, s. o. ainult need valijad saavad valimisedelid, kes on kantud valijate nimekirjadesse. Sellest nähtub, et valijate nimekirjadel on valimiskampanias väga tähtis osa etendada. Tihti öeldakse, et valijate nimekiri on valimiskampania tähtsaim dokument. See on täiesti õige. Seepärast on valijate nimekirjadele valimiste määrustikkudes pühendatud eri peatükk ning Nõukogude valimisseadus näeb ette kõik vahendid, et valijate nimekirjad oleksid õiged, s. o. et neisse oleks kantud kõik valimisõiguslikud kodanikud.

Eelolevatel valimistel valitakse eraldi, salajasel hääletamisel rahvakohtunikud ning töötajate üldkoosolekutel, lahtisel hääletamisel, rahvakohtute rahvakaasistujad. Seepärast koostatakse valijate nimekirjad ainult rahvakohtunike valimisteks, sest seal tuleb välja anda valimisedelid. Rahvakaasistujate valimise korda aga vaatleme käesoleva brošüüri VIII peatükis.

Küsimus: Kes koostavad rahvakohtunike valimistel valijate nimekirjad?

Vastus: Valijate nimekirjade koostamine on pandud kohalike töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteedele. Nii koostavad linnades valijate nimekirju linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed. Erandiks on ainult Tallinn, kus on rajooniline jaotus. Tallinnas koostavad seetõttu valijate nimekirju linnarajoonide töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed. Alevites koostavad valijate nimekirju alevinõukogude täitevkomiteed ja maal — külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed. Kohalike nõukogude täitevkomiteedel on kõik võimalused valijate nimekirjade täpseks koostamiseks:

nende käsutuses on majaraamatud, majapidamisraamatud ja muu materjal, nad võivad sellele tööle rakendada nõukogude ja neile alluvate asutuste töötajaid, samuti kaasa tõmmata aktiivi kohalike elanike hulgast.

Küsimus: Missuguse vormi järgi koostatakse valijate nimekirjad?

Vastus: Eesti NSV rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike valimistel on valijate nimekirjade vorm kindlaks määratud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt. Valijate nimekirja 1. leheküljel, nn. tiitellehel, on pealkirja osas märgitud valimisjaoskonna number ning valimiste jaoskonnakomisjoni asukoht, samuti selle rahvakohtu nimetus, kuhu rahvakohtunikud valitakse. Selle järel tulevad juba andmed valijate kohta: järjekorranumber, valija perekonna-, ees- ja isanimi, sünniaeg ja elukoht. Valijad kantakse nimekirja tähestikulises järjekorras. Sünniajana märgitakse üldiselt ainult sünniaasta. Ainult valijatel, kes on 18-aastased, s. o. sündinud 1942. aastal, märgitakse ka sünnikuu ja -päev. Seda tehakse sellepärast, et valijate nimekirjast oleks näha, kas antud isik on valimiste päevaks (18. detsembriks) saanud 18 aastaseks või mitte.

Valijate nimekirjale kirjutavad alla nimekirja koostanud täitevkomitee esimees ja sekretär.

Küsimus: Kes võetakse valijate nimekirja?

Vastus: Valijate nimekirja võetakse iga valimisõiguslik kodanik, kes nimekirjade koostamise ajal elab antud nõukogu territooriumil. Valimisõiguse saab kodanik aga 18-aastaselt. Seega võetakse valijate nimekirjadesse kodanikud, kes valimiste päeval on vähemalt 18-aastased. Minneid valimisõiguse kitsendusi rassilise või rahvusliku kuuluvuse, soo, usutunnistuse, hariduse, paiksuse, sotsiaalse päritolu, varandusliku seisundi või endise tegevuse järgi Nõukogude riigis ei kehti.

Valijate nimekirjadesse ei kanta isikuid, kes seaduses kindlaksmääratud korras on tunnistatud nõdrameelseks. See on ka täiesti arusaadav, sest nõdrameelsetel ei ole oma seisundi tõttu valimisõigust.

Valijate nimekirjadesse kantakse valijad oma elukoha järgi ning nimekirjad koostatakse valimisjaoskondade kaupa. Järgmises peatükis vaatame lähemalt, mida kujutavad endast valimisjaoskonnad ning siis põhjendame ka,

miks valijate nimekirjad koostatakse valimisjaoskondade viisi.

Küsimus: Kuidas kantakse valijate nimekirjadesse sõjaväelased?

Vastus: Nõukogude riigis on relvastatud jõudude ridades teenivatel kodanikel kõik poliitilised õigused, sealhulgas ka valimisõigus. Seetõttu näeb meie valimisseadus ette kõik vahendid, et sõjaväelased saaksid oma valimisõigust ka tegelikult kasutada.

Vastavalt valimiste määrustiku eeskirjadele kantakse need sõjaväelased, kes elavad sõjaväeosades ja sõjaväekoondistes, valijate nimekirja vastavas väeosas või -koondises. Neile nimekirjadele kirjutavad alla vastavate väeosade või -koondiste komandörid.

Sõjaväelased aga, kes elavad väljaspool väeosa või -koondist, kantakse valijate nimekirja vastavate töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt üldistel alustel.

Küsimus: Kas valijatel on võimalus valijate nimekirjadega eelnevalt tutvuda?

Vastus: Jah, on küll. Rahvakohtunike valimistel on valijate nimekirjade väljapanemise kord üldiselt sarnane selle korraga, mis kehtib nõukogude valimistel. Vastavalt valimiste määrustikule panevad töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed 20 päeva enne valimisi (eelolevatel valimistel — 27. novembril) valijate nimekirjad välja töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee või valimiste jaoskonnakomisjoni ruumi. Nimekirjade juurde organiseeritakse täitevkomitee töötajatest ja valimiste jaoskonnakomisjoni liikmetest valve, selleks et anda valijatele seletust nimekirjade kohta ning võtta vastu avaldusi ebaõigsuste kohta valijate nimekirjas. Täpsed kellaajad, mis ajast mis ajani on valijatel võimalus nimekirjadega tutvuda, määratakse kindlaks rajoonide või linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt ja need tehakse elanikkonnale laiaulatuslikult teatavaks.

Ka sõjaväeosades ja -koondistes pannakse valijate nimekirjad välja valijatele tutvumiseks.

Kuna valijate nimekirjade õigsusest oleneb suurel määral valimiste edukas läbiviimine, on tähtis, et iga valija kontrolliks, kas tema kohta on kõik andmed õigesti nimekirja kantud.

Küsimus. Missugune on valijate nimekirjadesse sattunud ebaõigsuste kõrvaldamise kord?

Vastus: Vastavalt valimiste määrustikule võib valija, kui ta leiab valijate nimekirjas ebaõigsuse, esitada kas suulise või kirjaliku avalduse selle töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, kes nimekirja avaldas. Täitevkomitee on kohustatud kolme päeva jooksul läbi vaatama iga avalduse ebaõigsuse kohta valijate nimekirjas ja tegema vajalikud parandused valijate nimekirja või andma avaldajale kirjaliku õiendi tema avalduse tagasilükkamise motiivide kohta.

Valimiste läbiviimise praktikas on välja kujunenud ebaõigsuste kõrvaldamiseks järgmine kord. Kui ebaõigsus seisab perekonna-, ees- või isanime moonutamises või muus taolises veas, siis kõrvaldab selle vea täitevkomitee volitusel nimekirja juures valvesolev töötaja või jaoskonnakomisjoni liige. Kui aga ebatäpsus seisab valija ebaõiges nimekirja võtmises või tema sealt ebaõiges väljajätmises, siis otsustab küsimuse täitevkomitee.

Kui avaldaja ei nõustu töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsusega, võib ta esitada kaebuse kõrgemalseisva töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, kes on kohustatud kolme päeva jooksul selle kaebuse läbi vaatama ning oma otsusest viivitamatult teatama nii avaldajale kui ka töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele, kes nimekirja avaldas. Kõrgemalseisva töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsus on lõplik.

Küsimus: Kas rahvakohtute rahvakohtunike valimistel antakse välja hääletamisõiguse tõendeid neile valijatele, kes vahetavad oma elukohta pärast valijate nimekirjade väljapanemist?

Vastus: Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike valimistel hääletamisõiguse tõendeid välja ei anta. Kui valija lahkub oma elukohast pärast valijate nimekirjade koostamist ja väljapanemist, kustutatakse ta oma endise elukoha järgi valijate nimekirjast. Oma uues elukohas võetakse ta valijate nimekirja vastava töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee otsusel. Selleks tuleb tal pöörduda täitevkomitee või valimiste jaoskonnakomisjoni poole.

RAJONIDE (LINNADE) RAHVAKOHTUTE RAHVA- KOHTUNIKE VALIMISTE ORGANISEERIMINE

Küsimus: Kui palju valitakse eelolevatel valimistel rahvakohtunikke?

Vastus: Kõigepealt peaks kindlaks tegema, palju on meie vabariigis rahvakohtuid. Vastavalt «Eesti NSV kohtukorralduse seadusele» moodustatakse rajoonide (linnade) rahvakohtud kõigis maa- ja linnarajoonides ning rajoonilise jaotuseta vabariigilise alluvusega linnades. Seega on meil kokku 30 rahvakohut: 23 maarajoonis rajooni rahvakohtud, Tartus, Kohtla-Järvel, Pärnus ja Narvas linna rahvakohtud ning kolmes Tallinna linna-rajoonis rajooni rahvakohtud.

Igas rahvakohtus on kas üks või mitu rahvakohtunikku. Iga rahvakohtu rahvakohtunike arvu on kindlaks määranud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Eesti NSV Ülemkohtu esimehe esildusel. Reas rahvakohtutes on ainult üks rahvakohtunik (näiteks Tapa rajooni rahvakohtus jm.). On aga ka rahvakohtuid, kus on kuni viis rahvakohtunikku (näiteks Tallinna Keslinna rajooni rahvakohtus, Kohtla-Järve linna rahvakohtus jm.). Rahvakohtunike arv sõltub rahvakohtu töö mahust, see aga omakorda vastava linna või rajooni suurusest.

Kokku valitakse meil eelolevatel valimistel 58 rahvakohtunikku.

Küsimus: Missuguseks tähtjaks valitakse rahvakoh-tunikud?

Vastus: Rahvakohtunikud valitakse viieks aastaks.

Küsimus: Kas rahvakohtunike valimistel moodustatakse valimisringkondi?

Vastus: Ei moodustata. Nagu me nägime, on igas rajoonis või linnas ainult üks rahvakohus. Ka sel juhul, kui tuleb valimisele mitu rahvakohtunikku, ei moodustata valimisringkondi. Selle põhjuseks on asjaolu, et rahvakohus on ühtne kohus ning iga valitav rahvakohtunik peab esindama kogu vastava rajooni või linna elanikkonda. Sellest küsimusest räägime lähemalt veel hääletamise korra juures.

Küsimus: Milleks moodustatakse rahvakohtunike valimistel valimisjaoskonnad?

Vastus: Valimisjaoskonnad moodustatakse selleks, et organiseerida valijatelt valimisedeliste vastuvõtmist, s. o. hääletamist. Rajooni või linna territoorium on suur ning kui hääletamine toimuks ainult ühes kohas, valmistaks see valijatele suuri ebamugavusi. Et valijatel oleks hõlbus valimistest osa võtta, jagatakse vastava rajooni või linna territoorium valimisjaoskondadeks ning igal valijal on võimalus oma hääl ära anda selles valimisjaoskonnas, kuhu ta kuulub.

Küsimus: Kuidas moodustatakse valimisjaoskonnad?

Vastus: Valimisjaoskonnad moodustatakse elanike arvu järgi. Vastavalt valimiste määrustikule moodustatakse valimisjaoskonnad, sõltuvalt kohalikest tingimustest, arvestusega üks valimisjaoskond 300—3000 elaniku kohta. Saartel ja kaugetes paikkondades (näiteks üksikud asulad metsades, soode taga jne.) võidakse moodustada valimisjaoskondi ka alla 300, kuid mitte vähema kui 50 elanikuga.

Valijad kuuluvad valimisjaoskonda oma elukoha järgi.

Nagu näeme, on valimisjaoskondade moodustamise põhimõtteks see, et hääletamise koht asuks valija elukoha läheduses ning valijal poleks liigseid raskusi valimistest osavõtmisel.

Küsimus: Kas sõjaväeosades ja -koondistes moodustatakse ka valimisjaoskonnad?

Vastus: Jah, moodustatakse. Et luua relvastatud jõudude ridades teenivatele kodanikele vajalikud tingimused valimistest osavõtmiseks, moodustatakse sõjaväeosades ja -koondistes eraldi valimisjaoskonnad mitte vähem kui 50 ja mitte rohkem kui 3000 valijaga.

Küsimus: Kes moodustab valimisjaoskonnad?

Vastus: Valimisjaoskonnad moodustatakse vabariigilise alluvusega linnades linnade tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, Tallinnas, kus on rajooniline jaotus, — linnarajoonide tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt, rajoonilise alluvusega linnades, alevites ja maal — rajoonide tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

Valimisjaoskondade moodustamisel antakse neile järjekorranumbrid vastava rajooni või linna ulatuses.

Valimisjaoskonnad moodustatakse hiljemalt 25 päeva enne valimisi. Täitevkomitee otsus nende moodustamise kohta avaldatakse elanikkonnale teadmiseks.

Küsimus: Kes organiseerivad rahvakohtunike valimisi?

Vastus: Rahvakohtunike valimisi organiseerib Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium rajoonide ja rajoonilise jaotuseta vabariigilise alluvusega linnade tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteede kaudu. Peale selle moodustatakse igas valimisjaoskonnas valimiste jaoskonnakomisjon.

Küsimus: Missugused on Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi ülesanded rahvakohtunike valimiste organiseerimisel?

Vastus: Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium valvab Eesti NSV territooriumil valimiste määrustiku täitmise järele valimiste kestel, vaatab läbi rajoonide ja linnade tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteede ebaõige tegevuse kohta esitatud kaebused ja võtab nende kaebuste kohta vastu lõplikke otsuseid.

Küsimus: Missugused on rajoonide ja linnade tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteede ülesanded rahvakohtunike valimistel?

Vastus: Need ülesanded on loetletud valimiste määrustiku 15. paragrahvis. Peale valimisjaoskondade moodustamise ja valimiste jaoskonnakomisjonide kinnitamise täidavad rajoonide ja linnade tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteed veel rida ülesandeid, mis nõukogude valimistel kuuluvad harilikult ringkonnakomisjonide kompetentsi (rahvakohtunike valimistel aga ringkondi ega ringkonnakomisjone, nagu teame, ei ole). Nii registreerivad rajoonide ja linnade tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteed ülesseatud rahvakohtunike kandidaate, valmistavad rahvakohtunike valimisteks valimissedeleid ja varustavad nendega valimiste jaoskonnakomisjone, teevad kindlaks rahvakohtunike valimiste tulemused rajoonis või linnas, annavad valitud rahvakohtunikule välja valituks tunnistamise tõendid ja vaatavad läbi valimiste jaoskonnakomisjonide ebaõige tegevuse kohta esitatud kaebused.

Küsimus: Kuidas moodustatakse valimiste jaoskonnakomisjonid?

Vastus: Valimiste jaoskonnakomisjonid moodustatakse tööraha ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute esindajatest ning tööliste ja teenistujate koosolekute esindajatest ettevõtete ja asutuste järgi, talupoegade koosolekute esindajatest kolhooside ja külade järgi, sovhooside

töoliste ja teenistujate koosolekute esindajaist sovhooside järgi, sõjaväelaste koosolekute esindajaist sõjaväeosade järgi.

Valimiste jaoskonnakomisjonide suuruse määrab valimiste määrustik kindlaks järgmiselt: esimees, esimehe asetäitja, sekretär ja 4—8 liiget. Valimisjaoskondades, kus on alla 300 elaniku, kinnitatakse jaoskonnakomisjonid koosseisus: esimees, sekretär ja 1—3 liiget.

Valimiste jaoskonnakomisjonide koosseisu kinnitavad vabariigilise alluvusega linnades linnanõukogude täitevkomiteed, rajoonilise jaotusega linnades (Tallinnas) — linnarajoonide tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteed, rajoonilise alluvusega linnades, alevites ja maal — rajooninõukogude täitevkomiteed.

Valimiste jaoskonnakomisjonide koosseisud kinnitatakse hiljemalt 20 päeva enne valimisi ning täitevkomitee vastav otsus avaldatakse elanikkonnale teadmiseks.

Küsimus: Missugused on valimiste jaoskonnakomisjonide ülesanded?

Vastus: Valimiste jaoskonnakomisjonide ülesanded on laiaulatuslikud ja väga vastutusrikkad.

Väga suured ülesanded on valimiste jaoskonnakomisjonidel seoses valijate nimekirjade väljapanemisega üldiseks tutvumiseks. Jaoskonnakomisjoni liikmetest organiseeritakse väljapandud nimekirja juurde valvekord valijatele nimekirja kohta vajalike selgituste andmiseks ja nimekirjas esineda võivate ebatäpsuste väljaselgitamiseks. Kõigist ebaõigsustest valijate nimekirjas teatab jaoskonnakomisjon nimekirja koostanud täitevkomiteele.

Valimiste päeval on valimiste jaoskonnakomisjoni ülesandeks valijatelt häälte vastuvõtmine. See on väga pingeline ja vastutusrikas töö, sest valijatele tuleb luua kõik võimalused ja mugavused valimistest osavõtmiseks.

Pärast hääletamise lõppu loendab valimiste jaoskonnakomisjon iga rahvakohtuniku kandidaadi poolt ja vastu antud hääled ning koostab loendamise tulemuste kohta hääletamisprotokolli kahes eksemplaris. Hääletamisprotokolli ühe eksemplari esitab jaoskonnakomisjon kohe pärast protokollile allakirjutamist vastavale rajooni- või linnanõukogu täitevkomiteele.

Pärast oma tegevuse lõppu annab valimiste jaoskonnakomisjon oma asjatoimetuse üle tema koosseisu kinnitanud rajooni- või linnanõukogu täitevkomiteele hoiule.

Valimiste jaoskonnakomisjoni esimees või sekretär vabastatakse kümme päeva enne valimisi põhitööst töötasu säilitamisega põhitöökoha järgi.

IV

RAJONIDE (LINNADE) RAHVAKOHTUTE RAHVAKOHTUNIKE KANDIDAATIDE ÜLESSEADMISE KORD

Küsimus: Kellel on õigus üles seada rahvakohtunike kandidaate?

Vastus: Rahvakohtunike kandidaatide ülesseadmise õigus on töörahva ühiskondlikel organisatsioonidel ja ühingutel, nagu kommunistliku partei organisatsioonidel, ametiühingutel, kooperatiivseil organisatsioonidel, noorsoo-organisatsioonidel ja kultuuriühingutel. Seda õigust teostavad nende organisatsioonide ja ühingute vabariiklikud, rajooni- ja linnaorganid.

Peale selle on rahvakohtunike kandidaatide ülesseadmise õigus tööliste ja teenistujate üldkoosolekutel ettevõtete ja asutuste järgi, talupoegade üldkoosolekutel kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate üldkoosolekutel sovhooside järgi, sõjaväelaste üldkoosolekutel sõjaväeosade järgi.

Seega on meil kandidaatide ülesseadmine tõeliselt üldrahvalik. Rahvakohtunike kandidaatide ülesseadmisest võtavad osa nii kommunistid kui ka parteitud, nii parteiorganisatsioonid kui ka teised töötajate ühiskondlikud organisatsioonid ja ühingud. Kogu meie rahvast — kommunismiehitajat — seovad ühised eesmärgid, ühine võitlus kommunismi eest, mida juhib ja suunab võitlustes karastatud Kommunistlik Partei.

Küsimus: Keda võib üles seada rahvakohtuniku kandidaadiks?

Vastus: Rahvakohtuniku kandidaadiks võib üles seada iga NSV Liidu valimisõigusliku kodaniku, kes on saanud valimiste päevaks 25 aastaseks. Mingisuguseid kitsendusi või erinõudeid meie valimisseadus kandidaatidele ei esita. Kandidaatide ülesseadmine pole seotud mingisuguste kulutustega ei ülesseadnud organisatsioonidele ega kandidaatidele endile. Valimised toimuvad meil riigi kulul.

Töötajad oma üldkoosolekutel või oma ühiskondlikes organisatsioonides arutavad põhjalikult läbi iga kandidatuuri ning seavad üles ainult isikud, kes oma senise tööga

on näidanud, et nad on väärilised õigust mõistma nõukogude rahva nimel.

Küsimus: Kes registreerib rahvakohtunike kandidaate?

Vastus: Rahvakohtunike kandidaate registreerivad rajoonide või rajoonilise jaotuseta vabariigilise alluvusega linnade tööraha saadikute nõukogude täitevkomiteed.

Kõik tööraha ühiskondlikud organisatsioonid ja ühingud, kes on rahvakohtunike kandidaadid üles seadnud, on kohustatud kandidaadid registreerima hiljemalt 15 päeva enne valimisi.

Küsimus: Milleks on vaja rahvakohtunike kandidaate registreerida?

Vastus: Rahvakohtunike kandidaatide registreerimise eesmärk seisab järgmises. Valimiste ettevalmistamiseks on tarvis igas rajoonis ja linnas fikseerida, kes on kandidaatideks üles seatud. Seda on tarvis teha juba sellepärast, et ülesseatud rahvakohtunike kandidaatide nimed ja neid ülesseadnud ühiskondlike organisatsioonide või töötajate üldkoosolekute nimetused tuleb kanda valimis-sedelitele. Viimaseid tuleb aga valmistada aegsasti küllaldasel arvul.

Samuti tuleb kontrollida, kas rahvakohtunike kandidaatide ülesseadmisel ei ole rikutud «Eesti NSV Konstitutsiooni», «Eesti NSV kohtukorralduse seadust» või valimiste määrustikku.

Küsimus: Missugused dokumendid tuleb rahvakohtuniku kandidaadi registreerimiseks esitada?

Vastus: Tööraha ühiskondlik organisatsioon või ühing, kes seadis üles rahvakohtuniku kandidaadi, on kohustatud kandidaadi registreerimiseks esitama rajooni või rajoonilise jaotuseta vabariigilise alluvusega linna tööraha saadikute nõukogu täitevkomiteele kandidaadi ülesseadnud koosoleku või istungi üksikasjalise protokoll (valimiste määrustik loetleb üksikasjaliselt andmed, mida protokoll peab sisaldama) ja kandidaadi nõusolekuavalduse kandideerimiseks antud rajooni (linna) rahvakohtusse teda ülesseadnud organisatsiooni kandidaadina.

Küsimus: Millal võib rajooni või linna tööraha saadikute nõukogu täitevkomitee keelduda rahvakohtuniku kandidaadi registreerimisest?

Vastus: Rajooni või linna tööraha saadikute nõukogu täitevkomitee on kohustatud registreerima kõik tööraha ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute poolt «Eesti

NSV Konstitutsiooni», «Eesti NSV kohtukorralduse seaduse» ja valimiste määrustiku nõuete kohaselt ülesseatud rahvakohtunike kandidaadid. Registreerimisest võib keelduda ainult siis, kui kandidaatide ülesseadmisel on neid nõudeid rikutud, näiteks kui kandidaat on valimiste päeval noorem kui 25 aastat, kui kandidaat pole ise nõus kandideerima jne.

Küsimus: Kas rahvakohtuniku kandidaat võib kandideerida korraga kahte või rohkemasse rahvakohtusse?

Vastus: Ei või. Rahvakohtuniku kandidaat võib kandideerida ainult ühte rajooni (linna) rahvakohtusse. See on ka loomulik, sest üks isik ei saa ju töötada korraga kahes rahvakohtus rahvakohtunikuna.

Küsimus: Kas rahvakohtuniku kandidaat võib olla samas rajoonis või linnas valimiste jaoskonnakomisjoni liikmeks?

Vastus: Ei või. Kui ta oleks samas rajoonis või linnas valimiste jaoskonnakomisjoni liikmeks, siis võtaks ta osa häälte loendamisest, mis on antud tema poolt või vastu. See aga ei oleks kuidagi kooskõlas nõukogude demokraatia põhimõtetega.

Kui rahvakohtuniku kandidaadiks seatakse üles isik, kes on valimiste jaoskonnakomisjoni liige, tuleb ta jaoskonnakomisjoni liikme kohustest vabastada.

Küsimus: Kui rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee keeldub ülesseatud rahvakohtuniku kandidaati registreerimast, kellele võib tema otsuse peale edasi kaevata?

Vastus: Sel juhul võib täitevkomitee otsuse peale kaevata kahe päeva jooksul Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile, kelle otsus on lõplik.

Küsimus: Kuidas tehakse valijatele teatavaks, kes on registreeritud rahvakohtunike kandidaatideks?

Vastus: Rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee avaldab hiljemalt 12 päeva enne valimisi iga registreeritud rahvakohtuniku kandidaadi perekonna-, ees- ja isanime, vanuse, rahvuse, parteilisuse, hariduse ja tegevusala ning kandidaadi ülesseadnud ühiskondliku organisatsiooni nimetuse valijatele teadmiseks.

Peale selle tutvustatakse valijatele kandidaate organiseeritavatel kohtumiskoosolekutel, kus valijad saavad üksikasjalise ülevaate kandidaadi senisest tegevusest ning tutvuvad vahetult temaga.

Küsimus: Missugused õiguslikud tagajärjed toob endaga kaasa rahvakohtuniku kandidaadi registreerimine?

Vastus: Kõige tähtsamaks õiguslikuks tagajärjeks on see, et rajooni või linna tööraha saadikute nõukogu täitevkomitee on kohustatud kõik registreeritud rahvakohtunike kandidaadid valimisedelile kandma.

Küsimus: Mida kujutab endast valimisedel?

Vastus: Valimisedel on Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi järgi trükitud sedel salajase hääletamise läbiviimiseks. Valimisedelile märgitakse registreeritud rahvakohtunike kandidaatide perekonna-, ees- ja isanimed ning neid ülesseadnud organisatsioonide nimetused. Valija võtab rahvakohtunike valimistel hääletamisest osa sel teel, et laseb valimisedeli valimiste päeval valimiskasti.

Valimisedelid trükitakse vastava rajooni või linna elanikkonna keeltes ja arvul, mis kindlustab kõigi valijate varustamise valimisedelitega.

Rajooni või linna tööraha saadikute nõukogu täitevkomitee on kohustatud kõigile valimiste jaoskonnakomisjonidele valimisedelid laiali saatma hiljemalt 10 päeva enne valimisi.

Küsimus: Mida räägib valimiste määrustik valimisagitatsioonist?

Vastus: Vastavalt valimiste määrustikule kindlustatakse igale rajooni või linna tööraha saadikute nõukogu täitevkomitees registreeritud kandidaadi ülesseadnud organisatsioonile, samuti igale Eesti NSV kodanikule õigus takistamatult agiteerida selle kandidaadi poolt koosolekuil, ajakirjanduses ja teiste vahenditega, vastavalt «Eesti NSV Konstitutsiooni» 96. paragrahvile.

«Eesti NSV Konstitutsiooni» nimetatud paragrahvis on öeldud, et vastavalt tööraha huvidele ja sotsialistliku korra kindlustamiseks tagatakse Eesti NSV kodanikele seadusega sõnavabadus, trükivabadus, koosolekute ja miitingute vabadus, tänavarongkäikude ja demonstratsioonide vabadus.

Nõukogude riigis mitte üksnes ei deklareerita neid vabadusi, vaid luuakse töötajatele ka kõik võimalused nende vabaduste kasutamiseks. Selleks on töötajate ja nende organisatsioonide käsutuses ajalehed ja ajakirjad, koosolekute saalid ja muud vajalikud ruumid ning vastavad ainelised tingimused.

HÄÄLETAMISE KORD RAJONIDE (LINNADE) RAHVAKOHTUTE RAHVAKOHTUNIKE VALIMISTEL

Küsimus: Millal toimuvad rahvakohtunike valimised?

Vastus: Vastavalt valimiste määrustikule toimuvad rajoonide (linnade) rahvakohtute valimised ühe päeva kestel, mis on ühine kogu Eesti NSV-le. Samuti näeb valimiste määrustik ette, et valimised peavad toimuma puhkepäeval.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt on Eesti NSV rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike valimiste päevaks määratud 18. detsember 1960.

Küsimus: Millal ja kuidas algab valimiste päeval hääletamine?

Vastus: Hääletamine algab valimiste päeval kell 6.00. Vahetult enne hääletamise algust kontrollib valimiste jaoskonnakomisjoni esimees komisjoni liikmete juuresolekul valimiskaste ja kindlaksmääratud vormi kohaselt koostatud valijate nimekirja olemasolu. Seejärel suleb komisjoni esimees kastid, pitseerib need komisjoni pitsatiga ja kutsub valijaid hääli andma. Sellega loetakse hääletamine alanuks.

Küsimus: Kus toimub valimiste päeval hääletamine?

Vastus: Rahvakohtunike valimistel võtab iga valija hääletamisest osa oma valimisjaoskonna keskusel. Hääletamise koht määratakse rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee poolt kindlaks valimisjaoskondade moodustamisel ning see tehakse valijatele laialatuslikult teatavaks.

Hääletamisruumide sisustamiseks antakse valimiste jaoskonnakomisjonide käsutusse kõige paremad hooned ja ruumid valimisjaoskonna territooriumil.

Küsimus: Kuidas antakse rahvakohtunike valimiste päeval valijatele välja valimisedelid?

Vastus: Olles valimiste päeval ilmunud valimisjaoskonna keskusel, peab valija valimisedeli saamiseks pöörduma valimiste jaoskonnakomisjoni vastava liikme poole ja esitama talle oma isikut tõendava dokumendi. Selleks võib olla kas pass, kolhoosiraamat, ametiühingupilet või mõni muu isikut tõendav dokument. Et ära hoida järjekordade tekkimist ja säästa valija aega, on suuremates vali-

misjaoskondades valijate nimekiri valimisedelite väljaandmiseks jagatud jaoskonnakomisjoni liikmete vahel vastavalt valijate perekonnanimedele esitähedele. Iga jaoskonnakomisjoni liikme juurde on nähtavasse kohta välja pandud vastav täht või tähed. Nende järgi on valijal kerge leida see jaoskonnakomisjoni liige, kelle käest ta peab saama valimisedeli.

Valimiste jaoskonnakomisjoni liikmed kontrollivad esitatud isikut tõendava dokumendi järgi valija olemasolu valijate nimekirjas ja seejärel annavad valijale välja valimisedeli. Valimisedeli väljaandmise kohta tehakse nimekirjas valija nime taha vastavasse lahtrisse märke.

Küsimus: Mitu valimisedelit saab valija rahvakohtunike valimistel?

Vastus: Iga valija saab rahvakohtunike valimistel ühe valimisedeli, sest igas rajoonis ja linnas valitakse rahvakohtunikke ainult ühte rahvakohtusse.

Eelmistel rahvakohtute valimistel, mis toimusid 1957. aasta detsembris, sai iga valija kaks valimisedelit: ühe rahvakohtuniku valimiseks ja teise rahvakaasistujate valimiseks. Rahvakaasistujad valitakse nüüd vastavalt «Eesti NSV Konstitutsiooni» 81. paragrahvi uuele redaktsioonile töötajate üldkoosolekutel nende töö- või elukoha järgi. Seepärast saabki iga valija 18. detsembril 1960 ainult ühe valimisedeli — rahvakohtunike valimisteks.

Rahvakohtunike valimiste sedeli ülaosas on märgitud selle rahvakohtu nimetus, kuhu rahvakohtunikud valitakse, ning valimiste kuupäev. Selle all, valimisedeli vasakul veerul on registreeritud rahvakohtunike kandidaatide perekonna-, ees- ja isanimed. Valimisedeli paremal veerul on kandidaadid ülesseadnud ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute ning töötajate üldkoosolekute nimetused.

Küsimus: Kuidas on rahvakohtunike valimistel tagatud salajane hääletamine?

Vastus: Valimisedelite täitmiseks on hääletamisruumis erilised toad või on ehitatud vastavad kabiinid, mis on varustatud vajalike kirjutusvahendite ja valgustusega. Neisse tubadesse või kabiinidesse võivad valijad valimisedelite täitmiseks minna ainult üksikhaaval. Ka valimiste jaoskonnakomisjoni liikmeil on keelatud minna neisse kabiinidesse või tubadesse ajal, kui valija täidab seal valimisedelit. Ainult neil valijail, kel mingisuguste põhjuste

tõttu ei ole võimalik iseseisvalt valimisedelit täita, on õigus kutsuda ruumi, kus täidetakse valimisedeleid, ükskõik missuguse teise valija valimisedeli täitmiseks.

Küsimus: Milles seisab valimisedeli täitmine?

Vastus: Valimisedeli täitmine seisab selles, et valija jätab valimisedelile nende rahvakohtunike kandidaatide perekonnanimed, kelle poolt ta soovib hääletada, ja kriipsub läbi nende kandidaatide perekonnanimed, kelle vastu ta hääletab.

Seejuures tuleb silmas pidada, et erinevatesse rahvakohtutesse valitakse erinev arv rahvakohtunikke. Näiteks Märjamaa rajooni rahvakohtusse ning reasse teistesse rahvakohtutesse valitakse üks rahvakohtunik, Tartu linna rahvakohtusse 3 rahvakohtunikku, Tallinna Kesklinna rajooni rahvakohtusse 5 rahvakohtunikku jne.

Kui valimisedelil on samapalju kandidaatide perekonnanimesid, kuipalju tuleb vastavasse rahvakohtusse valida rahvakohtunikke, ja kui valija soovib nende kõigi poolt hääletada, siis ta valimisedelil mingisuguseid läbikriipsutusi ei tee.

Küsimus: Milles seisab häälte andmine?

Vastus: Valijate poolt häälte andmine seisab selles, et valija laseb valimisedeli valimiskasti.

Valimiskast pitseeritakse kinni vahetult enne hääletamise algust ja avatakse alles pärast hääletamise lõppu. Valimiskast on hääletamisruumis kõigile nähtaval kohal.

Küsimus: Kas hääletamise ajal võib valimisruumis teha valimisagitatsiooni?

Vastus: Ei tohi. Valimiste määrustikus on öeldud, et valimisagitatsioon ei ole valimisruumis häälte andmise ajal lubatud.

Küsimus: Kuidas saavad rahvakohtunike valimistest osa võtta isikud, kes valimiste päeval on haiged või mingil muul põhjusel ei saa valimisruumi ilmuda?

Vastus: Valijatele, kellel vanaduse või mõne muu põhjuse tõttu on valimisjaoskonna keskusesse tulemine raskendatud, võimaldatakse nende soovil transpordivahendeid. Valijate juurde aga, kes on valimiste päevaks haigestunud, võidakse saata koju valimiste jaoskonnakomisjoni liige väikese valimiskastiga valimisedelite vastuvõtmiseks, kui need valijad selleks soovi avaldavad. Oma vastavast soovist võib valija teatada jaoskonnakomisjonile teiste valijate või agitaatorite kaudu või muul teel.

RAJONIDE (LINNADE) RAHVAKOHTUTE RAHVAKOHTUNIKE VALIMISTE TULEMUSTE KINDLAKSTEGEMINE

Küsimus: Millal ja kuidas algab häälte loendamine valimisjaoskonnas?

Vastus: Valimiste päeval kell 12.00 öösel kuulutab valimiste jaoskonnakomisjoni esimees häälte andmise lõpetatuks ja komisjon asub valimiskastide avamisele.

Enne valimiskastide avamist tuleb kõik kasutamata valimisedelid pitseerida valimiste jaoskonnakomisjoni pitsatiga. See on tarvilik seepärast, et ära hoida nende segimineku võimalus valimiskastidest väljavõetavate valimisedelitega.

Küsimus: Missuguses korras teeb valimiste jaoskonnakomisjon kindlaks hääletamise tulemused valimisjaoskonnas?

Vastus: Avanud valimiskastid, loendab jaoskonnakomisjon kasti lastud valimisedelid, võrdleb nende arvu isikute arvuga, kes said valimisedeli valijate nimekirja järgi, ja kannab võrdlemise tulemused valimiste jaoskonnakomisjoni hääletamisprotokollile.

Seejärel teeb jaoskonnakomisjon kindlaks, kas kõik valimisedelid on kehtivad või tuleb mõni neist kehtetuks tunnistada. Pärast seda loendab jaoskonnakomisjon iga rahvakohtuniku kandidaadi poolt ja vastu antud hääled.

Kõik kindlakstehtud andmed kannab valimiste jaoskonnakomisjon hääletamisprotokollile, mille ta koostab kahes eksemplaris Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi järgi. Hääletamisprotokollile kirjutavad alla kõik kohalolevad valimiste jaoskonnakomisjoni liikmed, nende hulgas tingimata komisjoni esimees ja sekretär.

Pärast häälte loendamise lõpetamist ja protokollile alla kirjutamist kuulutab valimiste jaoskonnakomisjoni esimees välja komisjoni istungil hääletamise tulemused. Hääletamisprotokollile ühe eksemplari saadab jaoskonnakomisjoni esimees viivitamata vastava rajooni või linna tööraha saadikute nõukogu täitevkomiteele.

Küsimus: Missugused valimisedelid tunnistatakse kehtetuks?

Vastus: Vastavalt valimiste määrustikule tunnistatakse

kehtetuks need valimisedelid, millele hääletamise juures on jäetud rohkem kandidaate, kui kuulub valimisele rahvakohtunikke antud rajoonis või linnas, samuti valimisedelid, mis ei vasta kindlaksmääratud näidisele.

Kui tekib kahtlus valimisedeli kehtivuses, otsustab valimiste jaoskonnakomisjon küsimuse hääletamise teel. Jaoskonnakomisjoni koosolek on otsustusvõimeline, kui sellest võtab osa üle poole komisjoni üldisest koosseisust. Küsimused otsustatakse komisjoni koosolekul lihthäälteenamusega. Kui hääled poolduvad, s. o. juhul, kui ettepaneku poolt kui ka vastu on hääli võrdselt, loetakse küsimus otsustatuks selle järgi, kuidas hääletas komisjoni esimees.

Küsimus: Kes teeb kindlaks rahvakohtunike valimiste tulemused rajoonis või linnas?

Vastus: Rajooni või linna rahvakohtu rahvakohtunike valimiste tulemused teeb kindlaks vastava rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee oma istungil. Need tulemused teeb ta kindlaks valimiste jaoskonnakomisjonide hääletamisprotokollide alusel.

Rahvakohtunike valimiste tulemuste kohta koostab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee protokollile kahes eksemplaris Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kindlaksmääratud vormi kohaselt. Protokollile kirjutavad alla täitevkomitee esimees ja sekretär ning selle üks eksemplar saadetakse Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile.

Küsimus: Kas üldsuse esindajatel on võimalik valimistulemuste kindlakstegemise juures viibida?

Vastus: On küll. Vastavalt valimiste määrustikule võivad töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute eriti selleks volitatud esindajad ning ajakirjanduse esindajad viibida ruumis, kus valimiste jaoskonnakomisjon hääli loendab. Samuti on neil õigus viibida rajooni (linna) rahvakohtu rahvakohtunike valimiste kindlakstegemise juures rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee istungil.

Küsimus: Kes teeb kindlaks rahvakohtunike valimiste tulemused kogu vabariigi ulatuses?

Vastus: Rahvakohtunike valimiste tulemused võtab rajoonide ja linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt esitatud protokollide alusel kokku Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium. Eesti NSV Ülemnõu-

kogu Presiidium koostab vabariigis valitud rahvakohtunike nimekirja ja saadab selle Eesti NSV Ülemkohtule.

Küsimus: Kui kaua hoitakse valijate poolt valimiskasti lastud valimissedeleid?

Vastus: Pärast häälte loendamise lõppu pitseerib valimiste jaoskonnakomisjon eraldi kehtivad ja eraldi kehtetuks tunnistatud valimissedeleid oma pitsatiga ja annab need koos oma asjatoimetusega hoiule vastava rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele. Täitevkomiteed on kohustatud säilitama valimissedeleid kolm kuud, arvates valimiste päevast. Valimissedeleid on tarvis teatav aeg säilitada sellepärast, et kaebuste korral oleks võimalik kontrollida häälte loendamise õigsust.

Küsimus: Kes rahvakohtunike kandidaatidest loetakse valituks?

Vastus: Valituks loetakse see rahvakohtuniku kandidaat, kes on saanud absoluutse häälteenamuse, s. o. üle poole rajoonis või linnas antud ja kehtivaks tunnistatud häältest.

Rajooni või rajoonilise jaotuseta vabariigilise alluvusega linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee esimees annab igale valitud rahvakohtunikule välja tõendi tema valimise kohta rajooni (linna) rahvakohtu rahvakohtunikuks. Rahvakohtunikuks valimise tõendi vormi kinnitab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

Küsimus: Millal toimuvad rahvakohtunike kandidaatide järelvalimised või uued valimised?

Vastus: Kui absoluutse häälteenamuse saanud rahvakohtunike kandidaatide arv on väiksem antud rajoonis või linnas valimisele kuuluvate rahvakohtunike arvust, teatab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee sellest viivitamata Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile ning kuulutab välja nende rahvakohtunike kandidaatide järelvalimised, kes said kõige rohkem hääli, kuid osutusid mittevalituiks, või määrab puuduvate rahvakohtunike valimiseks uued valimised.

Kui rajoonis või linnas antud häälte arv moodustab vähem kui poole valijate arvust, kellel on õigus hääletada selles rajoonis või linnas, teatab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee sellest viivitamata Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumile ja määrab uued valimised.

Nii järelvalimised kui ka uued valimised peavad toimuma hiljemalt kaks nädalat pärast esimesi valimisi.

Järelvalimised ja uued valimised toimuvad esimesteks valimisteks koostatud valijate nimekirjade järgi ja täies kooskõlas valimiste määrustikuga.

VII

ENNE VOLITUSTE TÄHTAJA MÖÖDUMIST VÄLJALANGENUD RAHVAKOHTUNIKE ASEMELE RAJONIDE (LINNADE) RAHVAKOHTUTE UUTE RAHVAKOHTUNIKE VALIMISTE KORD

Küsimus: Missugustel juhtumitel langeb rahvakohtunik rahvakohtu koosseisust enne tähtaega välja?

Vastus: Näiteks võib Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium rahvakohtunikke nende palvel enne tähtaega ametist vabastada seoses pikaajalise haiguse, perekondlike põhjuste või teisele tööle üleminekuga ning muudel mõjuvatel põhjustel.

Rahvakohtunikelt võib nende volitused enne tähtaega ära võtta ka nende äraakutsumise teel valijate poolt või nende kohta tehtud süüdimõistva kohtuotsuse tõttu.

Rahvakohtuniku ennetähtaegseks väljalangemiseks on loomulikult ka tema surm või valimisõiguste kaotus.

Küsimus: Kui pika aja jooksul pärast rahvakohtuniku väljalangemist organiseeritakse uue rahvakohtuniku valimised?

Vastus: Enne volituste tähtaja möödumist rahvakohtuniku väljalangemise korral organiseerib väljalangenud rahvakohtuniku asemele ülejäänud volituste ajaks uue rahvakohtuniku valimised Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium rajooni või rajoonilise jaotuseta vabariigilise alluvusega linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee kaudu hiljemalt kahe kuu jooksul, arvates rahvakohtuniku väljalangemise päevast.

Küsimus: Missugused tähtajad kehtivad uue rahvakohtuniku valimiste organiseerimisel?

Vastus: Uue rahvakohtuniku valimised organiseeritakse lühemate tähtaegade järel. Nii näiteks määrab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium valimiste päeva kindlaks hiljemalt kaks nädalat enne valimisi, valimisjaoskonnad moodustatakse ja valimiste jaoskonnakomisjonid kinnitatakse hiljemalt 12 päeva, valijate nimekirjad pannakse välja valijatele tutvumiseks 10 päeva; rahvakohtunike kandi-

daadid registreeritakse hiljemalt 7 päeva ning andmed registreeritud rahvakohtunike kandidaatide kohta avaldatakse hiljemalt 5 päeva enne valimisi.

VIII

RAJONIDE (LINNADE) RAHVAKOHTUTE RAHVAKAASISTUJATE VALIMISTE ORGANISEERIMINE

Küsimus: Kui palju valitakse meie vabariigi rahvakohutesse rahvakaasistujaid?

Vastus: Vastavalt valimiste määrustikule määrab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Eesti NSV Ülemkohtu esimehe esildusel kindlaks iga rajooni (linna) rahvakohtu rahvakaasistujate arvu.

Vastavalt Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele tuleb eelolevatel valimistel valida kokku 4350 rahvakaasistujat. Sealjuures kõigub ühe rahvakohtu rahvakaasistujate arv 75 (näiteks Abja rajooni rahvakohtus jm.) ning 375 (näiteks Kohtla-Järve linna rahvakohtus jm.) rahvakaasistuja vahel.

Küsimus: Kes organiseerivad rahvakaasistujate valimisi?

Vastus: Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakaasistujate valimisi organiseerivad rajoonide ja rajoonilise jaotuseta vabariigilise alluvusega linnade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed.

Küsimus: Keda võib valida rahvakaasistujaks?

Vastus: Rahvakaasistujaks võib valida iga valimisõigusliku NSV Liidu kodaniku, kes on saanud valimiste päevaks 25 aastaseks.

Küsimus: Millal toimuvad rahvakaasistujate valimised?

Vastus: Vastavalt valimiste määrustikule määrab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakaasistujate valimised kindlaks hiljemalt 30 päeva enne nende volituste lõppemist.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium on kindlaks määranud, et nende rahvakaasistujate asemele, kelle volitused lõpevad käesoleva aasta detsembris, toimuvad rahvakaasistujate valimised ajavahemikus 25. novembrist kuni 14. detsembrini 1960, s. o. 20 päeva jooksul.

Küsimus: Kui kauaks valitakse rahvakohtute rahvakaasistujad?

Vastus: Rahvakaasistujad valitakse kaheks aastaks.

Küsimus: Kuidas toimuvad rahvakohtute rahvakaasistujate valimised?

Vastus: Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakaasistujad valitakse nüüd tööliste ja teenistujate üldkoosolekutel ettevõtete ja asutuste järgi, talupoegade üldkoosolekutel kolhooside ja külade järgi, sovhooside tööliste ja teenistujate üldkoosolekutel sovhooside järgi, sõjaväelaste üldkoosolekutel väeosade järgi, samuti valijate üldkoosolekutel nende elukoha järgi.

Küsimus: Kes kutsub kokku üldkoosolekud rahvakohtute rahvakaasistujate valimiseks?

Vastus: Üldkoosolekud rahvakaasistujate valimiseks kutsutakse kokku töörahva ühiskondlike organisatsioonide ja ühingute — kommunistliku partei organisatsioonide, ametiühingute, kooperatiivsete organisatsioonide, noorsooorganisatsioonide ja kultuuriühingute — poolt. Valijate üldkoosolekud nende elukoha järgi kutsutakse kokku rajoonide, linnade, alevite ja külade töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteede poolt.

Üldkoosoleku aeg ja koht tehakse valijatele teatavaks hiljemalt 3 päeva enne koosolekut.

Küsimus: Kas on võimalik läbi viia rahvakaasistujate valimiseks mitme ettevõtte või asutuse töötajate ühist üldkoosolekut?

Vastus: Valimiste määrustik selleks takistusi ei tee. Kui ettevõttes või asutuses on vähe töötajaid, võidakse üldkoosolek rahvakaasistujate valimiseks läbi viia koos mõne teise ettevõtte või asutusega.

Küsimus: Kuidas toimuvad valijate üldkoosolekud nende elukoha järgi?

Vastus: Valijate üldkoosolekuid nende elukoha järgi organiseeritakse selleks, et võimaldada rahvakaasistujate valimistest osa võtta pensionäridel, koduperenaistel ja teistel kodanikel, kel pole võimalust seda teha ettevõtetes ja asutustes organiseeritaval üldkoosolekutel.

Valijate üldkoosolekud nende elukoha järgi toimuvad asustatud punktide, kvartalite, tänavate, majavalitsuste jne. viisi.

Küsimus: Kellel on rahvakaasistujate valimisteks kokkukutsutud üldkoosolekul hääleõigus.

Vastus: Hääleõigus on ainult valimisõiguslikel kodanikel, s. o. neil, kes on saanud üldkoosoleku läbiviimise päevaks 18 aastaseks, välja arvatud isikud, kes on seadu-

sega kindlaksmääratud korras nõdrameelseks tunnista-
tud.

Küsimus: Kui palju peab üldkoosolekust osa võtma valijaid, et üldkoosolek oleks õigusvõimeline?

Vastus: Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakaasistujate valimiseks kokkukutsutud üldkoosolek on õigusvõimeline, kui sellest võtab osa enamik antud ettevõttes, asutuses, kolhoosis või sovhoosis töötavatest või sõjaväe-osa koosseisu kuuluvatest valijatest või enamik valijaid nende elukoha järgi.

Küsimus: Kes juhatab rahvakaasistujate valimiseks kokkukutsutud üldkoosolekut?

Vastus: Üldkoosoleku juhatamiseks valib üldkoosolek ise juhatuse. Juhatuse arvulise koosseisu määrab samuti üldkoosolek ise kindlaks.

Küsimus: Missugune on rahvakaasistujate valimiseks kokkukutsutud üldkoosolekute läbiviimise kord?

Vastus: Valimiste määrustik seda korda üksikasjades ei reguleeri, sest selleks pole vajadust. Üldkoosolek viiakse läbi nagu teisedki ühiskondlike organisatsioonide ja töötajate koosolekud. Pärast üldkoosoleku juhatuse valimist määratakse kindlaks päevakord. Seejärel on otstarbekohane ära kuulata üldkoosoleku kokkukutsunud ühiskondliku organisatsiooni või nõukogu täitevkomitee esindaja selgitus rahvakaasistujate valimiste korra kohta. Pärast seda asutakse rahvakaasistujate kandidaatide ülesseadmisele ning arutatakse ülesseatud kandidatuurid läbi. Rahvakaasistujad valitakse üldkoosolekul lahtisel hääletamisel. Vajaduse korral võib rahvakaasistujatele anda ka juhendeid nende tööks kaasistujana.

Vastavalt valimiste määrustikule loetakse rajooni (linna) rahvakohtu rahvakaasistujateks valituks isikud, kes said teistega võrreldes häälteenamuse ning rohkem kui poole üldkoosolekust osavõtnud valijate häältest.

Üldkoosoleku kohta koostatakse protokoll, millele kirjutavad alla kõik juhatuse liikmed. Valimiste määrustiku 77. paragrahvis on näidatud, missugused andmed peavad tingimata olema üldkoosoleku protokollis.

Üldkoosoleku protokoll saadetakse viivitamata pärast koosolekut vastava rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomiteele.

Küsimus: Kes teeb kindlaks rahvakohtu rahvakaasistujate valimiste tulemused rajoonis või linnas?

Vastus: Rajooni (linna) rahvakohtu rahvakaasistujate valimiste tulemused teeb kindlaks vastava rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee rahvakaasistujate valimiseks kokkukutsutud üldkoosolekute protokollide alusel. Rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee koostab nende protokollide alusel kahes eksemplaris rajooni (linna) rahvakohtu rahvakaasistujate nimekirja. Selle nimekirja vormi kinnitab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium. Nimekirja ühe eksemplari annab rajooni või linna töörahva saadikute nõukogu täitevkomitee vastava rahvakohtu esimehele.

Täitevkomitee esimees annab igale valitud rahvakaasistujale tõendi tema valimise kohta rajooni (linna) rahvakohtu rahvakaasistujaks. Tõendi vormi määrab kindlaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium.

SISUKORD

I. Valimissüsteem	3
II. Valijate nimekirjad rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike valimistel	5
III. Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike valimiste organiseerimine	9
IV. Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike kandidaatide ülesseadmise kord	13
V. Hääletamise kord rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike valimistel	17
VI. Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakohtunike valimiste tulemuste kindlakstegemine	20
VII. Enne volituste tähtaja möödumist väljalangenud rahvakohtunike asemele rajoonide (linnade) rahvakohtute uute rahvakohtunike valimiste kord	23
VIII. Rajoonide (linnade) rahvakohtute rahvakaasistujate valimiste organiseerimine	24

Сильвет Эрки Петрович

КАК ИЗБИРАЮТСЯ РАЙОННЫЕ (ГОРОДСКИЕ) НАРОДНЫЕ СУДЫ ЭСТОНСКОЙ ССР

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetaja H. Seping

Tehniline toimetaja K. Einberg

Korrektor S. Kõiv

Ladumisele antud 22. X 1960. Trükkimisele antud 3. XI 1960. Paber 54×84, 1/16.
Trükipoognaid 1,75. Formaadile 60×92 kohaldatud trükipoognaid 1,44. Arvu-
tuspoognaid 1,45. Trükiarv 5000. MB-07810. Tellimise nr. 7526.
Trükikoda «Kommunist», Tallinn, Pikk tn. 2.

Hind 30 kop. (3 kop.)

30 kop.

1961. a. — 3 kop.

A-23422

///

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00356976 3